

LA DOLÇAINA EN LA NOSTRA FESTA

(ARTICLE PUBLICAT EN EL DIARI LEVANTE DE CASTELLÓ, ESPECIAL
MAGDALENA 99 PER VICENT PAU SERRA I FORTUÑO)



El dolçainer i el tabaleter - o tabaleter -, darrers representants a les nostres terres del vell ofici de la joglaria, encara van pels nostres pobles, donen color a la festa i sembla que tenen per endavant temps per a seguir amb la seua tasca. Es tracta d'una d'aqueixes pervivències que set segles de canvis socials no han aconseguit arraconar, malgrat haverse realitzat, amb trencament de la vella concepció agrícola i patriarcal, el pas a la societat industrial. Aquesta, una vegada més, ha estat una prova de foc per al manteniment d'una activitat que ha sabut, segle rera segle, mantenir-se sempre surant.



ELS DOLÇAINERS DE TALES AL PREGÓ DE CASTELLÓ ANYS 40

Per una banda està la capacitat d'adaptació del dolçainer a les circumstàncies, a les modes, al temps concret en el qual viu. Ho fa amb una habilitat excepcional. Sols cal veure'l en cada actuació per a comprendre que es tracta d'un professional amb una experiència secular, amb un lloc, amb unes taules. També perquè està íntimament lligat a unes manifestacions molt concretes: danses, albades, processons, etc...que el fan tradició i necessitat. De vegades sols ell coñeix els vells cerimonials, els mecanismes ocults que fan de l'ordre concret i determinat una continuació de les velles maneres de fer.



Per una altra banda perquè té, encara entre nosaltres, un lloc d'apreci, d'estima. És, ens ho confessem cada vegada que els oïm, signe viu de la memòria històrica, arrel i fita.

Dintre l'actual concepció de la música, els valencians tenim un lloc tant per a ell (amo de cercaviles, processons, danses i albaes), com per a la rondalla (senyora de la jota), com per a la banda de vent (acompanyant de batlles i regidors), com per a l'orquestra (no massa viva encara entre nosaltres ja que la banda ha envaït a les nostres terres, amb admiració universal, un camp que teòricament no li havia estat destinat).

Dintre l'escala dels músics-, si tenim en compte la seua adscripció a una d'aquestes formacions-, el dolçainer és un cas a banda. Exerceix continuament de solista i de director, no sols del que interpreta, sinó, de vegades, de l'acte que amenitza. Té veu, i cridanera per cert, que avisa de perills a l'hora dels bous; té veu i vot a marcar el ritme de la dansa, i ajusta amb el seu introduir la processó tot un llarg i complex seguici.

Quan Muntaner escriu "*fi menam trompadors e tabaler e nafil e dolcaina*" (Crònica, 295) o remarca "*ab gran brugit de trompes e de tabals e de dolsaynes*" (Crònica, 297) inicia tota una quasi infinita sèrie de dades sobre la presència dels dolçainers, encara avui viva als postres arxius. Noms i més noms, contractes i més contractes ens parlen de la presència d'aquest personatge a les postres festes. Si hem de citar un text imprès, hem pensat el del Dr. Ejarque a la seua *Historia de Nuestra Señora de la Balma*, ens aporta una sèrie d'elements bàsics i de fàcil anàlisi: "*...ya desde principios del siglo XVII no faltan (los juglares) en ninguna fiesta de la Balma por malo que sea el año. A las veces es un solo jugar; si el año es mejor, suelen ser dos que tocan la gaita y el tamborines, agregándose a las veces un tercero, conocido con el nombre de rebequer, por tocar este antiguo instrumento, procedente de Asia parecido a una guitarra*". **Otras veces son mencionados con los nombres de "juglars, ço es gaita, clarí i tabalet"**; posteriormente, y ya iniciado el siglo XVIII, se habla "*dels músics que concurren además de los juglares o dolsainers. Su presencia en las fiestas era, después de todo, indispensable para la ejecución de las danzas que nunca dejan de organizarse a contar desde los primeros años del siglo XVII*".

El document és complet. Ara sols ens marcaria, - però aquest és el lloc-, relacionar les danses que encara avui segueixen necessitant indispensablement de la seua presència o d'aquelles que tenim constància que no han perdut la seua presència. Com mostra tindriem les de: Sorita, La Todolella, Morella, El Forcall, Benassal, Sant Mateu, Les Useres, Orpesa, algunes importantíssimes de Castelló, La Pobla Tornesa; almassora... Però si ens n'anem més enllà d la dansa: cercaviles, processons, dianes, curses per la joia, tocatges d bous, ...el llistat d pobles potser inclouria totes les comarques poble per poble.



Obra minuciosa d'investigadors del nostre folklore que a d'analitzar-lo i assolir-lo, el llance per a que estiga a l'abast de tots ens donarà el quadre definitiu: A més a més del gratificant Inter. Caldria una atenció a la comunicació etnològica del coneixer que ballem i estimem. La tasca d'investigació de vells textos i d'adaptar l'instrument als temps actuals caldria fer-la patent. Potser en açò el nou esperit d'aquella vella escola de Tales, que ací intente loritzar.

Entre aquesta nova gent i aquell esforç hia ha hagut una gran cuna. El clarinet, resultat de l'adaptació del vell instrument a les b, de música del poble, ha estat en alguns llocs el natural substitut del dolçainer. Aquesta circumstància ha fet que, per emprar aquest instrument una tonalitat diferent a la de la dolçaina i que necessita la transició, d'un interval de segona ascendent, marque moltes de les cripcions que ens han arribat, especialment la concepció global avui sembla estar de moda. Aquelles persones relacionades amb vells dolçainers recorden que la frase tot tancat és un do ho empren com element normal en la seua conversa.